

Vytváření čínského snu: Proměna čínské politické modernity a zahraniční politiky

ALEŠ KARMAZIN

Creating the China Dream: Changes in Chinese Political Modernity and Foreign Policy

Abstract: The paper deals with how the slogan “China Dream” of Xi Jinping and the subsequent development of the slogan impact on China’s (foreign) policy and modern political project. To do so, it builds upon a pragmatic theory of social change supplemented with the literature on multiple modernities. What is analyzed in it is how the politics of the China Dream leads to new crucial projects like the One Belt One Road initiative and other, more specific ones. The paper shows that the China Dream unfolds from a combination of moral and strategic reasons to mutual connections between old and new ideas, concepts and projects. Thus, the politics of the China Dream is not based on rethinking the theory and practice of (foreign) policy *de novo*, but rather on creative connections between old and new elements.

Keywords: Chinese foreign policy, Xi Jinping, China Dream, One Belt One Road, political modernity, identity.

Když v letech 2012 a 2013 přebíral Si Ťin-pching (Xi Jinping)¹ vedoucí stranické a státní funkce, velmi brzy vyhlásil heslo „čínský sen“. Jeho rozvíjení, o němž v textu mluvím jako o politice čínského snu, vedlo k iniciaci řady projektů, které ovlivňují modernizaci Čínské lidové republiky (ČLR, Číny) a její celkové směřování. S dosažením čínského snu se následně pojí řada ambiciózních kroků, jež se koncentrují do oblasti zahraniční politiky,² která se stává klíčovou dimenzí pro rozvíjení čínského snu (Brown 2014: 220–221; Callahan 2015a; Kerr 2015b). Projekt Nové hedvábné stezky (*One Belt One Road* – OBOR, *Yi dai yi lu*)³ má potenciál stát se praktickou hlavní strategií (*grand strategy*) Číny (například Callahan 2016; Ferdinand 2016), přičemž přemostěním různých geografických oblastí sahajících od zaostalých čínských regionů přes Střední Asii až po Blízký východ či Afriku sdružuje často velmi štědrě financované projekty a propojuje různé motivace. Mezi konkrétními projekty vyniká především Asijská infrastrukturní investiční banka (*Asian Infrastructure Investment Bank* – AIIB), která je podle některých nejvýznamnějším zahraničněpolitickým krokem Číny od roku 1989 (Swaine 2015a) a je první mezinárodní organizací vzniknuvší pod dominantním vlivem ČLR (srovnej Ferdinand 2016). Tyto ambiciózní kroky jsou podle mnohých komentátorů příznakem měnící se politické orientace a strategického přístupu Číny k mezinárodnímu řádu (Fallon 2015; Szczudlik-Tatar 2015; Zhu 2015) a definitivním koncem strategie nenápadného růstu (*keeping low profile strategy*) nastavené za vlády Teng Siao-pchinga (Deng Xiaopinga) a sloužící v čínském

politickém prostředí po dlouhou dobu, patrně ještě na konci první dekády 21. století, jako hlavní strategické vodítko (Goldstein 2005; Shambaugh 2013: k. 1).

Cílem tohoto článku je sledovat, *jak realizace čínského snu přetváří nastavení čínského politického projektu*. Snahou je přitom zachytit způsob rozvoje politiky čínského snu, která přináší řadu proměn včetně přenastavení zahraniční politiky a modernity ČLR a zároveň je těmito proměnami definována. Ústřední postavení čínského snu v dané dynamice spočívá v tom, že právě (často explicitním) propojením s ním se rozvíjí řada idejí, ale i politik a projektů. Zároveň uvidíme, že na počátku svého vyhlášení byl čínský sen relativně neurčitý slogan, který teprve postupně získával svou náplň. K čínskému snu tedy zde přistupuji jako k centrálnímu bodu, v němž jsou nejdříve artikulovány určité podstatné motivy, které se stávají impulzem pro další vývoj. Ten se následně odehrává v řadě oblastí, je rozvíjen právě pomocí propojení s čínským snem a nese s sebou širší změny. V tomto ohledu tedy v článku propojuji makroúroveň velkých projektů a mezo- či mikroúroveň politiky jejich realizace a vytváření. Dokládám a ukazuji, že se čínský sen odvíjí od kombinace normativního znepokojení a mocenských aspirací, které jsou následně rozvíjeny do kombinace vzájemně propojených starých i nových myšlenek, konceptů, idejí a projektů. Redefinice čínského politického projektu pak plyne z tohoto kreativního procesu a zároveň inkrementálního (tj. postupně se rozvíjejícího) a adaptivního postupu.

Práce vychází z pragmatické teorie sociální praxe, kterou doplňuje o pohled literatury o mnohonásobných či propojených modernitách (*multiple, entangled modernities*). První z těchto zdrojů umožňuje zachytit aspekt sociální změny a jeho průběh. Druhý z nich pak pomáhá parametrizovat klíčové charakteristiky moderních politických projektů, což umožňuje vyjádřit (prozatímní) výsledek této změny a jeho širší význam. Metodologicky je tato práce disciplinovanou případovou studií.

V literatuře k čínskému snu a OBOR, která se v zahraničí dynamicky rozvíjí, převládá zaměření na geopolitické či goekonomické aspekty (pro výjimky viz zejména Callahan 2015a; 2016). Ačkoliv se tato literatura často zamýšlí nad směřováním Číny, jde většinou o útržkovitá hodnocení a často chybí jasný hodnotící rámec vývoje (Callaghan – Hubbard 2016; Das 2017; Ferdinand 2016; Jin 2015; částečně Kerr 2015b). V textu se proto mj. obracím k literatuře o politické modernitě, která stojí na rozhraní sociologie a mezinárodní politiky a poskytuje optiku, kterou lze hodnotit směřování politických projektů. Přestože se s tímto typem literatury částečně překrývá velká řada prací, studie jasně se zaměřující na analýzu vývoje čínských modernit nejsou v disciplíně mezinárodních vztahů příliš časté (pro výjimky viz Shih 2003; částečně Ringmar 2005), a pokud se objevují, často pokrývají spíše období vlády Mao Ce-tunga (Mao Zedonga) či Teng Siao-pchinga (Dirlik 2004, 2005). Přesto se domnívám, že využití této perspektivy je vhodné, jelikož – jak ve studii argumentuji – politika čínského snu je zásadním projektem pro směřování Číny a artikulaci principů jejího politického vývoje.

Text se věnuje vývoji politiky čínského snu přibližně do poloviny roku 2017, a pokrývá tedy většinu z prvního (pětiletého) mandátu Si Ťin-pchinga v čele ČLR. Ačkoliv čínský sen a především specifické projekty s ním spjaté nejsou uzavřené a budou se nadále vyvíjet, jak plyne i z toho, že Si Ťin-pchingova vedoucí funkce byla i pro další období potvrzena kongresem Komunistické strany Číny v říjnu 2017, dokládám, že se politika čínského snu již rozvinula natolik, aby bylo možno hodnotit její dopad na rekonstituci Číny. Článek by tak měl přispět k analýze vysoce aktuální problematiky. V českém prostředí je pak tomuto tématu věnována jen velmi malá pozornost, přestože i Česká republika se (přínejmenším z čínského pohledu) stala součástí OBOR.

Následující (druhá) část článku specifikuje analytický přístup textu. Ve třetí části se krátce věnuji nastavení dvou hlavních politických projektů v dějinách ČLR, tedy Maovu a Tengovu pojetí moderní Číny, což později umožňuje pochopit významnost změn, které přináší politika čínského snu. Načrtnutí především Tengova projektu je důležité, jelikož na něj do značné míry reaguje politika čínského snu. Čtvrtá až šestá část jsou analytickým

jádrem práce. Ve čtvrté části se věnuji krizovým bodům v postavení Číny (z hlediska čínského vedení), které následně daly vzniknout čínskému snu a spojeným projektům. Pátá část se zaměřuje na proces rozvoje čínského snu, „skládání“ jednotlivých prvků do celkového obrazu a kreativní napětí mezi nimi. Čtvrtá a pátá část tvoří mj. empirický základ pro část šestou, kde se snažím zachytit, jak politika čínského snu vytvořila politickou náplň, která (re)konstituuje moderní politický projekt Číny.

ANALYTICKÝ PŘÍSTUP PRAGMATICKE TEORIE SOCIÁLNÍHO JEDNÁNÍ

Práce čerpá ze dvou teoretických zdrojů, kterými jsou pragmatická teorie sociálního jednání, rozvinutá Frankem a Weberem (2012), a literatura o modernitě. Pragmatická teorie je nástrojem pro zachycení průběhu sociální změny, kterou tato teorie analyticky dělí do tří fází. Skrze ně lze postihnout vývoj/rozvoj čínského snu jako uzlového bodu, který v těchto fázích získává svoji podobu a ovlivňuje politické dění. Pragmatická teorie tedy strukturuje hlavní analytické kroky a dělení textu do jednotlivých částí (na základě tří zmíněných fází) a především by měla pomoci zachytit a zvýznamnit (re)konstutuci Číny jako sociálního aktéra. Literatura o modernitách pak pomáhá stanovit parametry sloužící k zachycení (dosavadního) stavu či výsledku proměny. Ačkoliv by šlo využít i jiné analytické nástroje, pomocí literatury o modernitách lze ilustrovat zásadnost a šíři změny, kterou s sebou politika čínského snu nese, a to pro celkové nastavení čínského politického projektu.

Franke a Weber (Tamtéž) přicházejí s teorií, která se v duchu pragmatismu zaměřuje na sociální praxi a snaží se zachytit její možné proměny a význam. Každé jednání aktérů podle autorů vychází ze sociální a zároveň ho ovlivňuje. Jednání může být sociální, jen pokud čerpá ze sociálních pravidel, tradic apod. a vztahuje se k nim. Daná teorie se tedy snaží postihnout vztah mezi konkrétní praxí a jejím dopadem na širší sociální konstelace, což odpovídá zaměření této práce. Autoři svou teorií rozvíjejí okolo tří dimenzí, kterými jsou zaprvé vztah mezi krizí, kreativitou a autonomií, zadruhé historicita, kontingence a změna a zatřetí vztah mezi normami generujícími význam a normami regulaivními.

Klíčovou pro tuto práci je první z uvedených dimenzí, tedy vztah mezi krizí, kreativitou a autonomií, která vyjadřuje posloupnost (změny) praxe a umožňuje zachytit zřetězení událostí (Tamtéž: 676). Ta totiž vyjadřuje, jak dochází k sociální změně a jak tato změna vede k rekonstutuci aktéra skrze krizovou situaci a odpověď na ni. V krizové situaci nemůže aktér jednat pouze na základě (dřívějších) automatismů, ale musí uskutečnit rozhodnutí, kterými (re)definuje svoji autonomii a identitu. Krizi lze analyticky vyjádřit jako počátečního hybatele změny. Krizová situace nemusí znamenat bezprostřední ohrožení existence například ve smyslu hluboké ekonomické krize. Jde spíše o moment, kdy aktér spatřuje důležitý problém, který ho vede k zásadnímu promýšlení svého jednání a který dává impuls k další dynamice. Kreativita vyjadřuje způsob, jakým aktér nalézá řešení pro svou situaci. Kreativita je podle Frankeho a Webera (Tamtéž: 677) vytvářením nového, avšak často s přihlédnutím k dřívějšímu. Jde rovněž o proces, který nese výrazné znaky kontingence, jelikož určitá volba mohla být provedena jinak. Mnohdy nelze ani určit, proč nebyla provedena odlišným způsobem. Právě v této kreativní fázi sociální praxe se tak nejvíce projevují prvky historicity, kontingence a změny, na jejichž význam Franke a Weber upozorňují v další části jejich teorie. V této kreativní fázi aktér jedná v časové sekvenci a s ohledem na historii a často s využitím předchozích pravidel a tradic apod. promýšlí a vybírá možné způsoby řešení. Jde o kreativní proces, který nemá jasně stanovené postupy, v němž se staré přeměňuje na nové. Na základě takového kreativního postupu dochází k obnově autonomie aktéra a *de facto* také jeho redefinici. Autonomií se nemyslí oddělenost (například ve smyslu izolacionistické politiky), ale spíše potvrzení a (zno)u)nastavení vlastních charakteristik. Uchopit tento bod je možno pomocí význam generujících (konstitutivních) a regulaivních pravidel. Jak explicitně uznávají Franke

a Weber (Tamtéž: 679), rozdíl mezi konstitutivními a regulativními pravidly není absolutní a jejich vymezení záleží na výzkumném zájmu. V tomto článku se zaměřím především na konstitutivní charakteristiky, které operacionalizují jako parametry modernity (viz níže). V kontextu této práce za regulativní pravidla považuji specifické nastavení konkrétních iniciativ a institucí, kterými je prakticky naplňován čínský sen, avšak vzhledem k omezení rozsahu a k zaměření práce se jim věnuji jen okrajově.

Třem základním konceptům analytického přístupu (krize, kreativita a autonomie) odpovídají tři dílčí výzkumné otázky, kterým se budu postupně věnovat: 1) V čem oficiální politika ČLR spatřuje krizové momenty, které jsou hybatelem pro přenastavení zahraniční politiky? 2) Jakým způsobem probíhá proměna politického projektu? 3) Jaké jsou charakteristiky (vznikajícího) politického projektu?

Hlavní snahou v případě první dílčí otázky je určit, které oblasti (otázky) jsou z pohledu aktéra identifikovány jako kritické body, jež ho vedou k novému promyšlení své pozice. Pro tento účel postupuji pomocí kvalitativní tematické analýzy, jež se dívá na to, která témata jsou artikulována jako kritická, kde jsou spatřovány zásadní problémy a jaké mezi nimi existují vazby.

U druhé otázky sleduji následný vývoj a kreativní vytváření politiky. Stopuji návaznost mezi novými ideami, koncepty, projekty a politikami a zároveň to, jestli navazují na předchozí ideje či politiky. Snahou zde bude explorace postupného (kreativního) rozvoje čínského snu. Tento rozvoj se odehrává v řadě oblastí, přičemž pro účely jeho zachycení a výkladu se postupně zaměřím na oblast myšlenek, konceptů a koncepcí, následně na identity a jejich praktické používání (jakožto přemostěním mezi konceptuálními inovacemi rozvinutými na domácích i zahraničních fórech o zahraniční politice, pohledem na úlohu zahraniční politiky ČLR a její praxe) a nakonec na realizaci konkrétních politik a projektů a jejich charakteristiky.

Ke třetí otázce přistupuji na základě analytické deskripce, kterou specifikuji v diskusi o parametrizaci modernity. Nevýhodou pragmatické teorie je její obecnost. V případě předchozích dvou otázek byla tato nižší míra specifičnosti substituována sledováním čínského pohledu a postupu při vytváření čínského snu. V případě třetí dílčí otázky a jejího zaměření na charakteristiky výsledného stavu však bude nutno specifikovat parametry, na základě kterých takový výsledek hodnotit. Z tohoto důvodu v případě třetí otázky využívám literaturu o mnohonásobných a propojených modernitách, která specifikaci parametrů nabízí. Na základě jejího pohledu jsou tak politické projekty (tj. základní směřování státu spojené s konstitucí a výkonem hlavních politických principů) pochopeny jako komplexnější celky seskupující různé prvky (srovnej Dirlik 2004). Jako konkrétní parametry pak lze identifikovat: postoj vůči modernitě jako takové, základní politické strategie (orientace), charakter identit ve vztahu k dalším politickým a modernizačním projektům (Preyer – Sussmann 2016; podobně Spohn 2010). Politická modernita je analyzována prostřednictvím základního pohledu politického projektu na společnost, chápání světa a základních principů fungování mezinárodního prostředí a vymezení temporality politického projektu (podobně Eisenstadt 2000; Schmidt 2006). Politická orientace dává základní návod, jak (strategicky) postupovat v mezinárodním prostředí (srovnej Dirlik 2004), a zároveň při její analýze můžeme věnovat pozornost tomu, jak se snaží propojit hlavní cíle a dostupné prostředky (srovnej Neumann – Heikka 2005: 11–14). Identita je posuzována z hlediska definice vlastní entity, respektive definice sebe vůči ostatním. Identita je zjišťována tematickou analýzou dokumentů, které lze považovat za reprezentativní pro oficiální zahraniční politiku Číny, přičemž zohledňuje následující otázky: jaká je pozice a preferované chování Číny, jak tato pozice a chování souvisí s dalšími aktéry, jak lze charakterizovat koncepci sebe samé.

Využití pragmatické teorie sumarizuje tabulka č. 1, která rovněž vyjadřuje postup a provázanost jádra textu (tedy bez části Hlavní politické projekty v historii ČLR, která je důležitá spíše pro kontextualizaci změn spojených s politikou čínského snu). Článek je

Tabulka č. 1
Využití pragmatické teorie

Základní koncepty pragmatické teorie a analytické kroky	Zaměření v rámci základních konceptů a analytických kroků	Dílčí výzkumné otázky	Analytický postup	Zdroje dat
Krise	Iničiační moment nového promyšlení vlastní pozice či postupu	V čem oficiální politika ČLR spatřuje krizové momenty, které jsou hybatelem pro přenastavení zahraniční politiky?	Kvalitativní tematická analýza	<ul style="list-style-type: none"> • Vyjádření Si Ťin-pchinga o směřování Číny • Novinové zprávy • <i>Policy papers</i> • Akademická literatura
Kreativita	Rozvíjení politiky, kreativní propojování nového a starého	Jakým způsobem probíhá proměna politického projektu?	<p>Explorace součástí nově utvářené (zahraniční) politiky:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Myšlenky a inovace (ideje, koncepty) • Identity (= přemostění mezi konceptuálními inovacemi, pohledem na úlohu zahraniční politiky ČLR a její praxe) • Vývoj hlavních projektů v rámci čínského snu 	<ul style="list-style-type: none"> • Zprávy o hlavních fórech o čínské zahraniční politice • Dokumenty týkající se specifických projektů čínského snu • Dokumenty týkající se specifických projektů čínského snu • <i>Policy papers</i>
Autonomie	Utváření norem, pravidel a charakteristik	Jaké jsou charakteristiky (vznikajícího) politického projektu?	<p>Analytická deskripce na základě parametrů:</p> <ul style="list-style-type: none"> • základní charakteristiky modernity a základní pohled na: <ul style="list-style-type: none"> • společnost • mezinárodní prostředí • politickou temporalitu • strategie • identity 	<ul style="list-style-type: none"> • Výsledky předchozí analýzy • Akademická literatura

Zdroj: Autor.

případovou studii, která je vedena teoretickým a analytickým rámcem, který byl právě představen. V duchu některých pragmatických přístupů se snaží překonat rozdíl mezi preferencí materiálních a ideových faktorů (Suganami 2008). Rekonstrukce změny sociální praxe má předně povahu konstitutivní analýzy, tj. snaží se odpovědět na to, jak došlo ke konstituci určitých charakteristik (konkrétně nastavení politického projektu). Pragmatismus by pak tuto analýzu, která je provedena v základních krocích krize, kreativity a autonomie, mohl považovat i za pragmatický způsob vysvětlení politického proměny, jelikož pomáhá zvýznamnit a uchopit její klíčové prvky (zejména Suganami 2008; srovnej Franke – Weber 2012; Friedrichs – Kratochwil 2009).

HLAVNÍ POLITICKÉ PROJEKTY V HISTORII ČLR: MAO A TENG A JEJICH VNÍMÁNÍ MODERNITY

V historii ČLR po roce 1949 lze nalézt dva klíčové politické projekty: socialisticko-revoluční projekt Mao Ce-tunga a socialisticko-pragmatický projekt Teng Siao-pchinga (Goldstein 2005; Shirk 2007). Jejich představení a vztahení čínského snu k nim v dalších částech textu (zejména v poslední před závěrem) pomáhá lépe ilustrovat význam politiky čínského snu. Charakter těchto projektů je možno specifikovat pomocí objasnění jejich přístupu k modernitě, respektive s poukazem na tři oblasti: chápání společnosti, pohled na svět (a zahraniční politiku) a vztah k temporalitě.

Chápání společnosti v době Mao Ce-tunga jednoznačně dominovala kategorizace populace do jednotlivých společenských tříd, což bylo po nástupu Tenga vytlačováno postupnou snahou přeměnit čínskou společnost na flexibilní a dynamickou především za účelem dosažení rychlejšího ekonomického rozvoje (Tamtéž: k. 2; Vogel 2011).

Politická temporalita Maova přístupu k politice měla základ v teleologickém cíli v podobě dosažení finální revoluce. Tento přístup kombinuje prvky marxisticky chápané avantgardy s náznaky sinocentrického uspořádání, jelikož právě Čína má být centrem revoluce a jejím hlavním aktérem (Shen 2007). Teng naopak toto teleologické vnímání světa přehodnocuje. Komunistické kořeny nikdy zcela neopustí, ale revoluci vyhlásí v zásadě za vítěznou (přestává existovat i principiální nepřítel), avšak s důrazem na nutnost pokračovat v různých formách rozvoje (Shen 2007; Vogel 2011). V Tengově náhledu již Čína nesměřuje ke konci dějin či finálnímu stadiu dějinného vývoje, naopak následný historický vývoj je neuzavřený.

Maova socialisticko-revoluční *zahraniční politika* byla založena na marxistickém chápání světa. Ačkoliv se v určitých momentech Mao uchýlil k autonomistické politice, převažoval jeho náhled na svět, definovaný v termínech třídního boje (Shen 2007). Tento náhled je potvrzen, nikoliv vyvrácen, během sblížení s USA v sedmdesátých letech 20. století. Důvodem byla snaha o záchranu revoluce, nikoliv její opuštění, jdoucí ruku v ruce s přehodnocením hlavního nepřítele, kterým se stává Sovětský svaz (Chen 2001). Za Tenga a následujících politických vůdců pokračuje sblížení se západním světem na pozadí socialisticko-pragmatické proměny chápání mezinárodního uspořádání. To přestává být nahlíženo optikou neodvratitelného konfliktu mezi kapitalismem a komunismem. Naopak Čína začíná nahlížet mezinárodní uspořádání jako prostředí, které i jí jako socialistickému státu umožňuje dosahovat rozvoje (Shirk 2007: 6–9).

Charakteristiku přístupu k modernitě lze doplnit vymezením klíčových identit a základní politické strategie (orientace) vzhledem k domácímu i zahraničnímu prostředí. V Maově projektu se vyskytují přinejmenším dvě základní identity. Původně zásadní identita ČLR jako státu snažícího se společně s komunistickým blokem o dosažení revolučních cílů je později doplněna identitou Číny jako státu třetího světa. Podle ní již primární orientace není dána příslušností ke kapitalistickému, či komunistickému bloku, ale k jednomu z takzvaných tří světů, v nichž Čína není partnerem SSSR, ale jedním ze států globálního jihu. Ačkoliv obě měly za cíl radikální přeměnu světa, každá z nich vymezuje postavení Číny jiným způsobem (Chen 2001; srovnej Shambaugh 2011: 16–17). Maoistické

vidění světa, založené na třídním konfliktu, je následně vystřídáno paradigmatem rozvoje. V rámci tohoto nového paradigmatu hraje klíčovou roli identita rozvojového/rozvíjejícího se státu,⁴ která mj. navazuje na předchozí identitu Číny jako státu třetího světa. Ačkoliv v jádru identity rozvíjejícího se státu existuje určitá obezřetnost vůči západním státům, jelikož jsou to ony, které jsou zodpovědné za globální nerovnosti, a zároveň existuje přesvědčení, že Čína nikdy nemůže být zcela stejná jako tyto státy, základním postulátem této identity v době Tengovy vlády a po ní je, že se Čína musí vyvíjet v rámci mezinárodního řádu, nikoliv v opozici k němu. Čína se sice musí integrovat s mezinárodním řádem, avšak vůči západním státům je v zaostalé, znevýhodněné a zranitelné pozici (Shirk 2007; Zhao 2004).

Na uvedené chápání modernity a vlastní strategické identity úzce navazuje i základní strategie, kterou zavádí Teng v návaznosti na Čou En-laje (Zhou Enlai). V anglické literatuře je označována jako *low profile strategy*. Kvůli jejímu hlavnímu vyznění a propojení s nutností modernizace, zkvalitňování a rozvoje v řadě oblastí (primárně však v hospodářské oblasti) ji označují českým spojením strategie nenápadného růstu. Důležitým rysem tohoto přístupu byla strategická flexibilita. Praktické uplatňování této strategie bylo založeno na důrazu rozvoje Číny, a to *společně* s mezinárodním prostředím (Shirk 2007: 6–9), což zdůrazňuje i poslední důležitá artikulace této strategie, kterou je strategie mírového růstu (*peaceful rise/development*), s níž spojil své působení v čele Číny ještě předchůdce Si Ťin-pchinga Chu Ťin-tchao (Hu Jintao; srovnej Shambaugh 2013: k. 1; Zheng 2005). Ačkoliv měl Teng obecný rámec, jakým směrem vést zemi, způsob jeho naplnění byl nejasný. Čína procházela celospolečenskou tranzicí (změna modernity) a balancovala na hraně různých kategorií (obdiv vs. skepse k Západu, socialismus vs. kapitalismus apod.). Vodítko pro politický postup tak mělo být velmi pragmatické a adaptivní (Vogel 2011: 2, 391). Jde o vodítko, které vybízí zkoušet různé kroky k dosahování cílů s tím, že některé najdou pevnou oporu, a jiné nikoliv.

VZNIK ČÍNSKÉHO SNU: HODNOTOVÁ A STRATEGICKÁ KRIZE

V následujícím textu ukazují, jak oficiální čínská politika pod vedením Si Ťin-pchinga vnímala nedostatky dosavadního vývoje v oblasti morální (hodnotové) i strategické a našla tak důvody a motivaci pro vytvoření čínského snu. Morální aspekt časově a do značné míry i významově předchází strategickému aspektu. Hlavním cílem čínského snu, jak o něm Si začal mluvit na konci roku 2012, mělo být oživení čínského národa. Prezident Si brzy specifikoval, že hlavními cíli jsou dosažení bohaté a silné země, revitalizace národa a štěstí lidu (Xi 2014: 37–39, 47–51). Představení čínského snu poprvé proběhlo při Si Ťin-pchingově návštěvě čínského Národního historického muzea na výstavě *Cesta k obrození*, která mapuje čínskou moderní historii a zosobňuje diskurz národního ponížení. Tento diskurz je dlouhodobě přítomným (oficiálním) pohledem na čínskou historii a zdůrazňuje historické křivdy, které Čína utrpěla od poloviny 19. století do poloviny 20. století při konfliktním střetu se Západem (Zheng 2012). Oficiální verze čínského snu do značné míry tento diskurz rozvíjí (srovnej Callahan 2015a) a připomíná předchozí křivdy a nespravedlnosti. Si tak navazuje na předchozí diskurz, na který odkazovali i dřívější prezidenti Ťiang Ce-min (Jiang Zemin) a Chu Ťin-tchao, ale zároveň upozorňuje na to, že vyrovnání s národním ponížením nebylo úspěšné. Zdůrazňuje, že jde o poslání, na něž musí být znovu položen důraz. „*Oživení čínského národa je největším snem čínského lidu*“ (Xi 2014: 38). Nejde jen o historické vzpomínky, ale o úkol, který stále čeká na své naplnění. „*Dějiny ukazují, že budoucnost a osud každého z nás jsou úzce spojeny s naší zemí a národem. Člověku se může dařit dobře, jen pokud se dobře daří i zemi a národu. Dosažení oživení čínského národa je velkolepá i náročná mise*“ (Xi 2014: 38; důraz A. K.). Si zdůrazňuje, že k dosažení takového snu musí Čína zvýšit svoji kulturní moc. Nejde však pouze o projekci *soft power* navenek, ale především o celkovou kulturní konsolidaci Číny, které je nutno (znovu) dosáhnout (Callahan 2015b: 221; Xi 2014: 176–181).

Čínský sen jako hodnotová mise ke znovunalezení významu Číny navazuje na patriotické (vlastenecké) strachování (*youhuan yishi*) o osud Číny, které od konce sedmdesátých let 20. století lze pozorovat v neoficiálních a polooficiálních diskurzích (Davies 2007; pro současné artikulace srovnej například Xu 2011). Vlastenecké strachování obvykle vyjadřuje obavy o politický kurz, jakým se Čína vydala. Takové pohledy často přinášejí apel a závěr, že by Čína měla nalézt nový a autentičtější směr svého vývoje a modernizace. Callahan (2015a) pak ukazuje, jak se takové obavy o osud země v případech čínského snu ve veřejné politické debatě protly i s Maovým odkazem a jeho zdůrazněním, že Čína má ve svém vývoji překonat USA, což je nejen strategickou otázkou, ale i historickou šancí a povinností. Si začíná rozvíjet heslo čínský sen v době, kdy již tato fráze byla používána v intelektuálních kruzích přesně za účelem kritického a zároveň vlasteneckého promyšlení čínské pozice ve světě (Ferdinand 2016: 944–948). Na to Si navazuje vymezením čínského snu jako morálního a zároveň modernizačního programu (například Xi 2014: 40–46). Vybudování „*spirituální a etické podpory*“ (Xi 2014: 176; podobně též Xi 2015; Xinhua 2015c), které čínský sen vyžaduje, je úzce spojeno i se strategickými aspekty modernizace.

Oživení národa a vytvoření silné země má být naplněno takzvanými dvěma cíli 21. století, kterými jsou dosažení stavu přiměřeně prosperující společnosti (do roku 2020) a vybudování moderní socialistické země, která je ekonomicky, společensky a kulturně silná (do roku 2049; například Xinhua 2016). Na tyto cíle navázala debata o strategických motivech, ať už politického, bezpečnostního, či ekonomického charakteru, které by měly tvořit obsah čínské zahraniční politiky podepírající realizaci čínského snu. Propojením uvedených motivů a motivací následně vzniká projekt OBOR.

V průběhu devadesátých let 20. století se objevují první návrhy na zformování projektu podobajícího se současné OBOR. Od konce devadesátých let 20. století prosazoval svůj projekt velkého západní rozvoje bývalý prezident Ťiang (Lai 2002). Podobné myšlenky formuloval i následující prezident Chu (Telegraph 2010). Projekty obou byly však primárně zaměřeny na rozvoj uvnitř Číny a nikdy nebyly v plné míře realizovány. O směřování Číny na východ se vedla debata i následně. V anglické literatuře je jako hlavní proponent zmiňován profesor mezinárodních vztahů Wang Jisi. Jeho příspěvek (Wang 2012) však přichází již do otevřené debaty, které se účastní akademici a odborníci z různých oblastí (srovnej například Jin 2015; Sina 2009). Do ní nepřímo vstoupila i Hillary Clintonová, když v roce 2011 představila záměr vytvořit projekt hedvábné stezky ve Střední Asii. K jeho realizaci sice nedošlo, ale mohlo jít o pobídku, aby Čína svoji iniciativu realizovala dříve než USA (Denyer 2013; Kucera 2011).

V době, kdy Si přebírá moc, postupně dochází k propojování témat (geo)politických, (geo)ekonomických, bezpečnostních a témat prestiže a uznání (například Huang – Tan – Lei 2013; Jin 2015). Zdá se, že právě zvýrazňování relevance projektu tohoto typu a jeho dopadu na mezinárodní postavení Číny vytváří předstupeň k Si Ťin-pchingově rozhodnutí realizovat OBOR jako mezinárodní projekt, což je rozdíl proti plánům předchozích dvou prezidentů. V průběhu času také patrně dochází ke spojování myšlenky na vytvoření Nové hedvábné stezky s konkrétnějšími motivy, jak by takový projekt bylo dále možno využít. Jedním z nejviditelnějších je snaha o zvýšení tlaku na reformu Mezinárodního měnového fondu (Economist 2014; Szcudlik-Tatar 2015: 6).

Po nástupu prezidenta Si je pak rychle vyhlášen projekt OBOR (podzim 2013). Ten má 1) umožnit rozvoj zaostávajících západních regionů Číny tím, že je více propojí s plánovanou ekonomickou trasou směrem do Střední Asie a dále (srovnej Lai 2002). 2) Propojením se zahraničím by zároveň měl být vyřešen velký nadbytek produkčních kapacit (například ve stavebnictví), které v současné situaci nenacházejí v zemi dostatek uplatnění. Tato situace je jedním z hlavních strategických problémů čínské ekonomiky (Economist 2016). 3) Zdá se, že OBOR má sloužit pro Čínu také jako nástroj pro řešení konfliktů, zejména sporů o ostrovy se státy východní a jihovýchodní Asie, tím, že tyto

problémy překlenu ekonomickou spoluprací, což je artikulováno i vládnoucími kruhy v Číně (Swaine 2014: 7, 12; Wood 2015; Xi 2014: 389–396; Xinhua 2015b). 4) Hedvábná stezka může být považována za odpověď na zvýšený zájem USA o východní Asii (*pivot to Asia*) a může pomoci Číně vyvažovat vliv USA. Rovněž může pomoci zabránit obklíčení Číny americkými spojenci (ECFR 2015; Fallon 2015; Szczudlik-Tatar 2015). 5) Spřízněným geostrategickým motivem je úvaha, že směrem na východ Čína může ekonomicky a politicky expandovat jen obtížně kvůli existenci aliančních smluv mezi USA a regionálními státy. Proto musí Čína posílit svou orientaci na jiné oblasti (ECFR 2015; Wang 2012).

Je vysoce pravděpodobné, že Si při rozhodnutí iniciovat OBOR navazuje na analýzu strategických příležitostí, která získala důležité postavení a byla včleněna do klíčových politických dokumentů za vlády předchozích dvou prezidentů. Podle této analýzy čeká na Čínu z hlediska makrostrategických charakteristik světového řádu na začátku 21. století dvacet let příznivých podmínek, které – jak bývá naznačováno – by měly být aktivně využity pro pozvednutí čínského politického projektu (CCTB 2013; State Council 2011; Xinhua 2002).

Od počátku politiky čínského snu jsou morální a strategický aspekt definovány jako dvě strany téže mince. Čína se musí změnit v obou aspektech, aby mohla uskutečnit svůj sen. Nutnost změnit (redefinovat) Čínu a její politický projekt sahá od hodnotových vlasteneckých obav až k bezpečnostním, ekonomickým, geopolitickým a rozvojovým motivacím. Politika čínského snu je tedy velmi komplexní, což nemusí být tak překvapující u (nastupující) velmoci, která se nutně musí vyrovnávat s řadou rozmanitých otázek. Jak se ale pokusím ukázat níže, integrace těchto otázek do společného rámce je klíčovým a do značné míry inovativním prvkem v čínské zahraniční politice.

KOMPOZICE POLITIKY ČÍNSKÉHO SNU A JEJÍ KREATIVNÍ UTVÁŘENÍ

Ačkoliv výše uvedené motivy pro přenastavení čínské zahraniční politiky již částečně naznačují, jakým směrem se politika bude ubírat, zdaleka neukazují její přesné vymezení. Následující část stati má do značné míry explorativní charakter. Snaží se stopovat návaznosti mezi idejemi, koncepty, politikami a projekty a tak přibližuje charakter a průběh politiky čínského snu. Zaměřuji se především na oficiální čínskou zahraniční politiku a podstatné momenty jako zásadní prohlášení a proslovy čínského vedení doma a v zahraničí, koncepční materiály a navazující politiky a projekty, jelikož právě zahraniční politika se stala hlavní dimenzí, v níž byl čínský sen rozvíjen a na niž měla politika čínského snu patrně nejzásadnější dopad (Brown 2014: 220–221; Callahan 2015a; Kerr 2015b). Specificky významnými událostmi jsou pracovní fórum k periferní diplomacii (podzim 2013) a konference k zahraniční politice (podzim 2014), které měly definovat směr zahraniční politiky ČLR na příštích 5–10 let, tedy na dobu vlády prezidenta Si, a které lze považovat z hlediska koncepčního rozvoje čínské zahraniční politiky za zcela zásadní a poměrně ojedinělé (Callahan 2016; Swaine 2014, 2015b).

Pro pochopení a zdůraznění této návaznosti je vhodné si povšimnout, že čínský sen, OBOR a konkrétní projekty jako Asijská infrastruktura investiční banka (AIIB) či Fond Nové hedvábné stezky (*New Silk Road Fund* – NSRF), ale i další spadají z pohledu čínské zahraniční politiky do společného rámce. S určitou mírou schematicnosti můžeme vnímat čínský sen jako filozofii tohoto rámce, OBOR jako teorii a AIIB, NSRF a další projekty jako praxi, která zhmotňuje projekt OBOR. U všech tří elementů můžeme pozorovat explicitní snahu čínské zahraniční politiky o jejich propojení. U čínského snu, OBOR a AIIB či NSRF je patrný i časový souběh. Oficiální zdroje často rámuji OBOR v termínech snění (*meng hui*), či přímo používají spojení jako *Nová hedvábná stezka, nový sen* (Xi 2016; Xinhua 2014d). Asijská infrastruktura investiční banka je pak oficiálními zástupci režimu představována jako součást OBOR či jako její nástroj (Xi 2016) a historie obou je vykládána propojeně (State Council 2015).

Myšlenky a inovace v čínské zahraniční politice

Čínský sen má sloužit cíli, který dobře vystihl Kerry Brown: „vytvoření ústředního *narrativu*, který se vyrovná s transformací, reformou a tranzicí, přičemž však zachová závazek ke koherentnímu, jednotnému poslání“ (Brown 2014: 206). Zároveň jde však o „filozofii“, která je velmi flexibilní a vágní, a může tak propojovat nové i staré myšlenky či projekty. Právě toto kreativní napětí a propojení napětí mezi starým a novým je v případě politiky čínského snu zásadní. Jak dále argumentují, politika čínského snu není založena na vývoji komponent filozofie, teorie a praxe *de novo*, ale spíše na kreativním propojení mezi starými (v čínské politice dobře známými) a novými prvky, ze kterého plyne nové vyústění v podobě velkých projektů, ambicí a aktivity.

Na výše zmíněném fóru a konferenci spojuje Si čínskou zahraniční politiku a OBOR se snahou o dosažení čínského snu. Z dostupných zpráv o obou událostech je zjevné, že čínský sen a dva cíle 21. století jsou brány jako základní východiska a axiomy, o nichž se další diskuse nemá vést (Swaine 2014, 2015b; Xinhua 2013b, 2014a). Je zajímavé, že dva zmíněné cíle jsou v podstatě převzaty od předcházejícího politického vedení (Hu 2007). Nově jim však je přiřazena zásadní priorita a jsou začleněny do rámce propojujícího obecné přemýšlení o směřování Číny s konkrétními projekty (Xinhua 2013b, 2014a). Přemýšlení o zahraniční politice a jejím vztahu k politice domácí je na zmíněných akcích rozvíjeno řadou směrů a s pomocí řady pojmů a myšlenek. Často se během zmíněných akcí, ale i během dalších diplomatických vystoupení (srovnej například State Council 2015; Swaine 2014, 2015a, b; Xi 2015, 2016; Xinhua 2013b; 2014a) objevují repetitivní odkazy na obecné a relativně vágní principy, které Čína zdůrazňuje ve své zahraniční politice po delší dobu (srovnej Callahan 2016; Lampton 2014). Typickými příklady jsou nezasahování do vnitřních záležitostí, vzájemně výhodná (*win-win*) spolupráce, rovnost, odmítnutí hegemonie a dominance. Objevují se však i dvě nová ústřední témata – konektivita a ucelenost –, která prostupují řadou dalších myšlenek a návrhů, přičemž jsou schopna integrovat i předchozí obecné principy (jako kooperace *win-win* apod.).

Z hlediska způsobu organizace zahraniční politiky se klíčovým tématem po Si Ťin-pchinga stala otázka uceleného a zároveň koordinovaného přístupu, což koresponduje s jeho sloganem „čtyř uceleností“ (Xinhua 2014c). Se zjevným záměrem konsolidovat moc začal Si rozvíjet takzvaný *top-level design* (*dingceng sheji*), který si vypůjčil z 12. pětiletého plánu, přijatého ještě před jeho jmenováním do čela strany a Číny (Swaine 2014; 2015b). S pomocí *top-level design* Si zdůrazňoval, že iniciace a koordinace politik postupuje seshora dolů s přihlédnutím k širším strategickým potřebám a lokálním zájmům (Lam 2015: 157–160). Patrně v reakci na roztržičnost zahraniční politiky v době předchozí vlády (srovnej Lam 2015) měl tento koncept či přístup zdůraznit, že nastavení zahraniční politiky i konkrétních projektů může vzejít právě jen od nejvyššího vedení. To pak lze chápat jako vytvoření (potvrzení) kompetenčního prostoru pro iniciaci velkého a komplexního strategického záměru, jako je OBOR.

S tím jsou spojeny i otázky tematické komplexnosti a ucelenosti. S nástupem prezidenta Si se objevuje snaha integrovat témata či oblasti do jednoho pojmového rámce. To se odráží ve zdůrazňování *ucelené diplomacie* (*comprehensive diplomacy*) a *ucelené bezpečnosti* (*comprehensive security*; viz Swaine 2014; 2015b; Xinhua 2013b; 2014a). V případě *ucelené bezpečnosti*, která fakticky navazuje na koncept *ucelené národní moci*, dříve rozpracovaný zejména řadou čínských vládních *think-tanků* (srovnej například Chuwattananurakm 2016), je cílem propojit vojenskou bezpečnost s ekonomickou či kulturní bezpečností a domácí bezpečnost s mezinárodní.

Téma konektivity a propojenosti regionů je dalším zásadním motivem, který prostupuje diskusí o čínské zahraniční politice od roku 2013. Otázka konektivity je zdůrazňována během přípravy různých (většinou ekonomicko-technických) projektů, které jsou pak včleněny pod rámec OBOR (Ferdinand 2016: 951–953) i v rámci konference a pracovního fóra k zahraniční politice (Callahan 2016; Swaine 2014; 2015b; Xinhua 2013b; 2014a).

Otázka konektivity je diskurzivně často obhajována na základě nutnosti „vyjít do světa“ (*go out*), což je téma přítomné v čínské zahraniční politice od dob Tenga (srovnej Lamp-ton 2014). Téma konektivity silně rezonuje ve snahách budovat „koridory“ spolupráce, vytvářet reciproční vztahy apod. (srovnej například Li 2014; 2016; MOF 2014).

Na mezinárodní úrovni jsou výše uvedené myšlenky spojeny s takzvaným novým asijským bezpečnostním konceptem a společenstvím sdíleného osudu (Li 2014; Panda 2014), které mají být rozvíjeny tak, aby se staly „sdílenými názory a normami chování pro celý region“ (Xi 2014: 327). Čína tak rozšiřuje svoje dřívější pojetí sousedských, regionálních a v zásadě i globálních vztahů, které bylo postaveno na výhodné spolupráci (srovnej Callahan 2016; Shirk 2007), a nově zdůrazňuje i hodnotový rozměr své politiky. V tomto pojetí se protíná vzájemná geografická blízkost, funkční integrace a nově také čínská aspirace definovat pravidla a normy mezinárodní politiky (Xi 2014: 315–329). Tento pohled na společenství sdíleného osudu tak překračuje vizi předchozího prezidenta Chu o harmonickém světě a mírovém růstu, které ve značné míře stavějí na stávajících mezinárodních pravidlech a „dialogu a spolupráci“ (Hu 2005; People's Daily 2009), a stává se funkcí čínského snu, tedy specifického čínského projektu (Callahan 2015a, b). Z vize a způsobu představení harmonického světa však společenství sdíleného osudu zásadně čerpá a v některých artikulacích je s ním prakticky totožné (CCTV 2017).

Řečeno jinými slovy, kompetenční, funkčně tematická (komprehenzivní diplomacie, integrace různých typů bezpečnosti, diskurz spojující suverenitu, bezpečnost a rozvoj) i regionální provázanost a ucelenost v oblasti konceptů a představ o organizaci zahraniční politiky tvoří ideový základ pro realizaci politiky čínského snu a OBOR. Tyto nové snahy jsou spojeny s „proaktivní“ politikou (*pro-active policy – gengjia jiji – gengjia zhudong*) a „snahou o dosahování výsledků“ (*striving for achievement – fenfa youwei*; srovnej například Xu – Du 2015; Yan 2014), které představují odklon od Tengovy strategie nenápadného růstu. Přestože odklon od zahraniční politiky nenápadného růstu je jasný už jen ve snaze Číny definovat představy o organizaci mezinárodní politiky, oficiální představitelé čínské zahraniční politiky se často odvolávají k Tengově strategii jako stále platné, když zdůrazňují, že tato strategie nikdy neměla být zcela pasivní, a zdůrazňují její snahu přispívat k mezinárodnímu dobru (například článek ministra zahraničí – Wang 2015).

Identity

Lze vymezit existenci tří klíčových identit, které se v politice čínského snu projevují:

- 1) Čína jako rozvíjející se stát, asianismus, velmocenská identita. Na jejich přítomnost v anglosaské literatuře asi nejlépe upozornil David Shambaugh (2011; podobně Rozman 2011; Suzuki 2014; ilustrativní též text čínského ministra zahraničí – Wang 2015; na těchto zdrojích je založen i výklad v tomto odstavci). Identita Číny jako rozvíjejícího se státu byla představena výše v kontextu jejího vzniku v době Tengovy vlády. Její vymezení nikdy nebylo následnými politickými vůdci explicitně odmítnuto ani zásadě přehodnoceno. Proto lze za její platné charakteristiky považovat ty, které byly uvedeny výše.
- 2) Asianismus je přesvědčením, že primárním referenčním rámcem realizace čínské zahraniční politiky je Asie, a to i v případech, kdy by to mohlo vést k upozadění či narušení vazeb s globálním řádem, institucemi či neasijskými aktéry. Typicky jeho zastánci tvrdí, že čínské sousedství není dostatečně stabilní, což by mělo vést Čínu k primární pozornosti k asijským státům. Pozice Číny v rámci Asie může být chápána různě, avšak Čína by vždy měla mít v regionu důležité či vedoucí postavení. Spíše než například s odkazem na kulturní spřízněnost je toto vedoucí postavení obhajováno právě s poukazem na nutnost konsolidace strategického prostředí v dosahu Číny. Do značné míry tato identita vidí Asii také jako budoucí centrum světové politiky, na což by se Čína měla připravit.

- 3) Velmocenská identita situuje Čínu jako světovou mocnost. Čína nutně ovlivňuje globální dynamiku světového řádu a vztahu mezi velmocemi, což je i klíčovou dimenzí čínské

politiky. Čínské chování má dopad na globální rozložení mezinárodního řádu, což by mělo být nejdůležitějším prvkem, který má Čína zohledňovat. Čína v rámci této identity bývá postavena na roveň USA (což v praxi koresponduje s takzvaným fórem G2), ačkoliv bývá často kladen důraz i na vztahy s dalšími významnými mocnostmi. Charakter partnerství mezi velmocemi nebývá nahlížen jako symbiotický, ale povětšinou ani jako ostře nepřátelský (i když existují výjimky). Rozvíjení velmocenského postupu i primární ohled na další mocenská centra je považováno za klíč k budoucímu rozvoji Číny.

Úvodní iniciace OBOR i AIIB v září a říjnu 2013 byla explicitně spojena s ukotvením směrem ke konkrétním regionálním celkům – Střední a východní Asii (MOFA 2013a, b; Xinhua 2013a). V těchto situacích částečně prosakuje asianistická identita, která byla velmi silně artikulována na fóru ve městě Boao asi o půl roku dříve (Panda 2014; Xi 2013b) a má silné vazby na nový asijský bezpečnostní koncept, avšak primárně Čína poukazuje ke své tradiční identitě rozvíjejícího se státu, pomocí které se snaží oslovit středoasijské a východoasijské státy a konstruovat představu společných potřeb. Iniciativy jsou rámovány v tématech typických pro rozvíjející se státy a Čína explicitně ujišťuje ostatní, že patří do stejné kategorie. OBOR a AIIB jsou představeny jako odpověď na tyto problémy a výzvy (Xi 2013a; Xinhua 2013a).

Po úvodním vyhlášení OBOR a konkrétních přidružených projektů se objevují všechny tři zmíněné klíčové identity. Konference o zahraniční politice v roce 2014 výrazně pracuje s identitou Číny jako světové mocnosti, respektive diskutuje o mocenském vztahu s USA, v jehož rámci se Čína (implicitně) považuje za součást „G2“. Zhruba ve stejné době také prezident Si rozvíjí otázku „Thukydidovy pasti“, pomocí níž deklaruje, že se Čína chce vyhnout konfliktnímu střetu mezi rostoucí a stávající velmocí, tedy mezi Čínou a USA (například Xinhua 2015a). Po vyhlášení snahy o připojení k AIIB ze strany západních států se pak výrazněji začíná objevovat snaha prezentovat AIIB i OBOR jako most mezi rozvinutými a rozvíjejícími se státy (MOFA 2015c, d; Xi 2016). OBOR pak může tvořit i přemostění mezi regionální a globální politikou Číny, když, jak tvrdí prezident Si, je cílem vytvořit „globální síť partnerství“, přičemž je patrné, že cílem je posílit vazbu na rozvojové státy. Zároveň by ale měla Čína „rozvinout distinktivní diplomatický přístup vhodný pro její roli velmoci“ (Xinhua 2014b). K otázce identit se ještě částečně vrátím v následující pasáži o konkrétních iniciativách v rámci čínského snu a OBOR. Tato diskuze pak potvrzuje nízkou míru koordinace či překlenutí mezi jednotlivými identitami.

Konkrétní projekty: praxe čínského snu a OBOR

V této části nejprve krátce nastíním, jaká je struktura projektů v rámci OBOR a jejich základní charakteristiky. Následně se zaměřím na průběh a charakter vzniku AIIB jakožto – podle mnohých (srovnej Swaine 2015a) – nejvýraznější reálné součásti OBOR. Přestože s sebou OBOR nese silný konceptuální vklad, jak bylo ukázáno výše, nemá sám o sobě konkrétní regulativní normy. Zaměření na konkrétní projekty nám pomůže získat alespoň základní vhled do konkrétních norem a pravidel jako jedněch z nejkonkrétnějších manifestací rozvoje politik v rámci čínského snu. Tato část tedy pomáhá ukázat, jak se dříve uvedené ideje, koncepty či identity zhmotnily do specifické praxe a konkrétních politik.

Rada ze specifických projektů v rámci OBOR reálně vznikla před samotným vytvořením OBOR (Ferdinand 2016: 951–953), zároveň do OBOR potenciálně mohou spadat i jakékoliv další diplomatické či konzultační projekty (Swaine 2015a). Pro OBOR je příznačné, že nemá jasně definovaná jednotná pravidla. Jde o projekt, jehož způsob organizace má charakter metody *hub and spoke*. Jednotlivé projekty mohou mít různá nastavení, což odpovídá i tomu, že jsou realizovány s velmi odlišnými státy (Fallon 2015; Xie 2014; Zhu 2015). Vztah některých významných projektů, jako je například Nová rozvojová banka (*New Development Bank* – NDB) skupiny BRICS, k OBOR není příliš vyjasněný.

Dvěma zásadními novými projekty v rámci OBOR jsou AIIB a NSRF. Oba podporují investice v rámci OBOR, avšak AIIB je multilaterální institucí (i když s velkým čínským

vlivem), naopak NSRF je vlastněn přímo Čínou. NSRF se z hlediska svého kapitálu i rozsahu projektů zdá oproti AIIB méně důležitý (Xie 2014). Ačkoliv se Čína snaží ostatní mezinárodní aktéry přesvědčit, že AIIB nemá být nástrojem jejího vlivu, je zřejmé, že ČLR je nejdůležitějším členem AIIB (Callaghan – Hubbard 2016). Zdá se, že vymezení AIIB v řadě otázek není dosud definitivně vyjasněno, avšak hlavní zaměření AIIB je spojeno s investicemi do infrastruktury (Tamtéž: 133–136; Swaine 2015a).

Jak AIIB, tak OBOR byly vyhlášeny během podzimu 2013 v kontextu asijské subregionální spolupráce. Zda a jak vážně se v tento moment plánovalo propojit AIIB primárně (výhradně) s dalšími asijskými státy, nebylo vyjasněno veřejně (srovnej například MOFA 2013a, b; Xinhua 2013a) a dost možná ani mezi představiteli čínské zahraniční politiky (Sun 2015). Během roku 2014 a především 2015 došlo k patrnému upozadění NDB ve prospěch nově vznikající AIIB, přestože se dříve zdálo, že by NDB měla být pro Čínu zásadním projektem. Vztah těchto dvou institucí je pak čínskou zahraniční politikou vymezen jen vágně (Swaine 2015a; Yin 2014).

Velkým překvapením pro čínskou vládu bylo velmi vstřícné přijetí AIIB ze strany západních států, a to i přes počáteční snahu USA přesvědčit své spojence, aby do AIIB nevstupovali, a přes počáteční neúspěch čínské snahy přesvědčit Austrálii o vstupu do AIIB během roku 2014 (Callaghan – Hubbard 2016: 123–128). Čína zpočátku plánovala, že AIIB bude otevřena především pro asijské rozvojové státy, a v nejbližší budoucnosti nejspíše nepočítala s rozšiřováním AIIB o vyspělé západní státy (Tamtéž: 123–128; Sun 2015). Pro čínskou diplomacii šlo podle všeho o neočekávaný úspěch (Sun 2015; Tiezzi 2015). Právě po vyhlášení úmyslu o připojení ze strany západních států se výrazněji začíná objevovat snaha prezentovat AIIB jako most mezi rozvinutými a rozvíjejícími se státy (MOFA 2015c, d; Xi 2016). Ke stabilizaci identitárního vymezení však nikdy zcela nedošlo. Při jiných příležitostech Čína prezentovala svůj postup jako snahu (pan)asijské mocnosti (Li 2014; MOFA 2015e, f). Jindy se v souvislosti s AIIB Čína snaží manifestovat svoji velmocenskou identitu (MOFA 2015a, b). Společně s tlakem západních států postupně dochází ze strany čínské zahraniční politiky k uznání, že modelem pro AIIB mají být Asijská rozvojová banka a Světová banka (Economist 2014; MOFA 2015c; Xi 2016), přestože dříve Čína Světovou banku a Mezinárodní měnový fond kritizovala jako projevy mezinárodního finančního řádu, který podle čínského oficiálního názoru vyžaduje reformu (Sina 2013; Xi 2013b).

NOVÝ POLITICKÝ PROJEKT ČÍNY

Ačkoliv je politika čínského snu a OBOR kreativním krokem v čínské (zahraniční) politice a je spojena s řadou více či méně nových myšlenek a velkých ambicí, nedošlo v rámci této politiky k nastinění zcela nové vize politického projektu Číny. V základních charakteristikách modernity se nijak zásadně nevzdaluje od Tengova politického projektu. V pojetí *temporality* je podobně otevřená jako Tengův socialisticko-pragmatický projekt a schází jí teleologický moment. Dva cíle 21. století, které byly přijaty jako klíčové indikátory naplnění čínského snu (dosažení průměrně prosperující společnosti do roku 2020 a vybudování moderní socialistické země do roku 2049; viz výše) jsou formulovány obecně a mohou znamenat téměř cokoliv v rámci zvýšení životních, ekonomických, technických, kulturních a dalších standardů. Navíc nemají přinést žádný zásadní historický předěl.

Ačkoliv čínský sen znamená zásadní změny především v oblastech, které se dotýkají různých aspektů zahraniční politiky (ve větší či menší návaznosti na domácí prostředí), přináší i představu o postavení *společnosti*, byť je tato představa ne zcela podrobně vyjádřena (Kerr 2015a). Jak bylo uvedeno, v samém počátku oficiálního vyhlášení je čínský sen ztotožněn s dosažením revitalizace národa a štěstí lidu. Tyto cíle jsou v politice čínského snu propojeny se dvěma zásadními oblastmi: diskurzem národního ponížení, a jak vidíme při stanovování strategických kroků a specifických projektů, snahou o zvýšení ekonomické

výkonnosti Číny. V tomto ohledu tedy čínský sen podepírá již dříve započatou nacionalizaci čínské společnosti (srovnej Brown 2014), když směřování Číny situuje jako otázku překonání národního ponížení. Společnost rovněž vidí jako nástroj a zároveň příjemce ekonomického růstu (Xi 2014: například 37–40, 73–76). Vytváří tak představu, v níž je na jedné straně společnost nacionalisticky jednotná (sleduje společný směr) a na druhé straně organizovaná flexibilně v těch oblastech, kde je to vhodné pro ekonomický růst (srovnej Kerr 2015a). To následně přispělo ke společenské dynamice pomyslného vyjednávání mezi kolektivním (národním) snem a sny individuálními. Bližší představení onoho vyjednávání, v němž se čínský stát snažil obhájit kolektivní ideje čínského snu (Callahan 2015a; Kerr 2015a), ovšem přesahuje možnosti této práce.

Ačkoliv jsem schematicky označil čínský sen za filozofii současné čínské (nejen) zahraniční politiky, nejde o filozofii v pravém slova smyslu, jelikož postrádá myšlenkovou komplexnost, rozpracovanost či hloubku filozofických systémů. V tomto ohledu se tedy odlišuje od maoistického marxismu. Čínský sen do značné míry pokračuje v paradigmatu rozvoje. Zdá se, že právě vnímání vlastního postavení v mezinárodním prostředí, jak naznačují například dva cíle 21. století, je stále velmi úzce spjata s touto logikou. V tomto smyslu se zdá, že pro Čínu je stále zásadní nalézat prostor pro rozvoj společně s mezinárodním řádem (srovnej Economist 2017). Perspektiva rozvoje je rovněž zabudovaná do konkrétních projektů v rámci OBOR (ekonomicko-technický rozvoj a spolupráce, AIIB apod.). Z pohledu Číny dává mezinárodní uspořádání značné příležitosti pro rozvoj, což je posíleno i analýzou strategických příležitostí, které mají být na počátku 21. století pro Čínu mimořádně příznivé (CCTB 2013; State Council 2011; Xinhua 2002). Jak ukázala předchozí část, ve vztahu domácí a zahraniční politiky se však nyní objevuje snaha Číny organizovat mezinárodní uspořádání (i) na základě svých představ.

Čínský sen je oficiálně situován v kontextu řady zásadních prvků Tengovy strategie. Například je prakticky i diskurzivně spojován s novým kolem reformy a otevírání se světu (*xin yi lun duiwai kaifang*; viz Xinhua 2014b), které jsou v principu kontinuální snahou a které, jak bývá tvrzeno, „*nikdy nekončí*“ (Xi 2014: 75). Prezident Si tuto návaznost explicitně artikuluje jako důležitou pro současnou čínskou zahraniční politiku a jako základní stavební kámen v rámci čínského snu (China News 2013; Xi 2014: 73–75). Zároveň však směřuje k zahraniční politice, která má být „*proaktivnější*“ a má se „*snažit o dosahování výsledků*“, jak bylo zmíněno výše. Z tohoto pohledu se čínská zahraniční politika pod prezidentem Si snaží o kreativní přehodnocení Tengova odkazu a současně o nalezení vlastního směru. Aktivitě a zároveň flexibilitě v rámci čínského snu a OBOR odpovídá i vyjádření klíčových identit Číny. Se snahou hrát aktivnější roli je spojeno udržování rozdílných identit (zahrnujících zejména výše uvedenou identitu rozvíjejícího se státu, asianistickou a velmocenskou identitu) a jejich uzpůsobování dané situaci, někdy i v reakci na mezinárodní reakce (jak ukázal případ AIIB zmíněný výše).

V návaznosti na základní parametry politického projektu je vhodné si povšimnout dalších charakteristik, které ho specifikují. Morální a mocensko-politická dimenze v rámci čínského snu se od počátku propojují v řadě myšlenek a konceptů. Ty mají nastavit charakter zahraniční politiky v projektu OBOR a vytvořit komprehenzivní (téma ucelenosti) a propojený (téma konektivity) rámec zahraniční politiky Číny. Zcela zásadní je, že takový rámec nově spojuje oblasti, s nimiž se čínská zahraniční politika dříve vypořádávala odděleně. Kromě toho, že se Čína má otevírat tomuto extraregionálnímu rámci, je však kladen důraz i na opačný směr tohoto procesu (*inside-out*). Čína se má nejen otevírat světu, ale má i sama více vstupovat a šířit se do světa (Xi 2014: 97–99, 125–127). Na rozdíl od devadesátých let 20. století a první dekády 21. století nemá Čína pouze spolupracovat s integračními mechanismy v regionu a ve světě (srovnej Ba 2009; Lampton 2014; Shirk 2007), ale má region sama integrovat. Mocenská politika se spojuje s normativní pozicí do vize zahraniční politiky, která klade větší důraz na specificky čínské představy. Řečeno jinými slovy, proměňuje se charakter ideologie, která slouží zahraniční

politice, přičemž se objevuje větší důraz na parochiální čínské představy. I když tato změna není zdaleka absolutní (například vize harmonického světa za vlády Chu Ťin-tchaa také vědomě stavěla na čínské kulturní tradici), nyní čínská zahraniční politika vychází z *čínské* snu, který se může stát asijským i světovým snem (Xi 2014).

Pokud přesuneme pozornost od základních významotvorných norem k těm, co regulují specifické vyjádření politiky čínské snu a OBOR v podobě konkrétních projektů, uvidíme rozdílnou praxi. Vytvoření AIIB je jedním z kroků, který by měl zhmotnit čínskou představu o (regionální) mezinárodní politice. Na jedné straně sice AIIB spadá do snahy propojit různé geografické oblasti a je ekonomicko-rozvojovou součástí čínské aktivity v různých funkčních (tematických) oblastech politiky (od bezpečnosti k technické a rozvojové spolupráci), na druhé straně však pohled na její vytváření ukazuje spíše čínskou flexibilitu než snahu naplnit propojení normativní a mocenské vize. Čína v průběhu vytváření AIIB postupně přijímala a zdůrazňovala principy otevřenosti, rovnosti, odpovědnosti (*accountability*) a efektivit, upravovala vymezení AIIB i vyjadřování vlastní identity v celém projektu. V případě vytváření AIIB tedy vidíme, že Čína postupovala inkrementálně a adaptivně se značným ohledem na okolní tlak. V rámci OBOR navíc existuje řada dalších projektů, mezi nimiž mohou existovat rozdíly z hlediska regulativních pravidel a specifického nastavení (Das 2017; Yin 2014; Zhu 2015).

* * *

V textu jsem se zaměřil na proměnu politického projektu v politice čínské snu v době prvního mandátu prezidenta Si Ťin-pchinga. Čínská (zahraniční) politika spojená se sloganem čínské snu přináší natolik důležité a mnohdy nové prvky, že významným způsobem ovlivňuje směřování Číny. V této studii tedy tvrdím, že politika čínské snu je jednou ze zásadních snah znovu vymezit směřování Číny, která mj. částečně přehodnocuje doposud dominantní Tengův socialisticko-pragmatický projekt. Z její analýzy vyplývají dva zásadní body. *Prvním* je komplexnost motivů a ambicí politiky čínské snu, jejich sepětí do jednoho rámce (Čínský sen – OBOR – konkrétní projekty) propojujícího obecné myšlenky se zahraničněpolitickou praxí, která je v řadě ohledů z pohledu ČLR bezprecedentní (mj. vytvoření AIIB, míra investovaných finančních prostředků). Jak ukazuje i příklad Tengova projektu, založeného mj. na strategii nenápadného růstu, jde o něco, co zdaleka nebylo v zahraniční politice Číny samozřejmé.

Z hlediska motivů lze sledovat, že v počátcích čínské snu stojí kombinace hodnotové a mocenské krize (ve smyslu zásadního problému k řešení). Morální aspekt časově a do značné míry i významově předchází strategickému aspektu. Čínský sen jako hodnotová mise k posílení (a znovunalezení) významu Číny ve značné míře staví na diskurzu národního ponížení a čínský sen je Si Ťin-pchingem iniciován jako program pro jeho ukončení. Jde však o zásadní historický úkol vyžadující dosažení bohaté a silné země, štěstí lidu a revitalizace národa, tedy mající nejen silnou hodnotovou, ale i mocenskou dimenzi. Tutto mocenskou dimenzi čínská zahraniční politika představuje jako komplexní, když do ní zahrnuje bezpečnostní, ekonomické i rozvojové aspekty.

Z hlediska rozvoje politiky čínské snu je zásadní kreativní napětí mezi starým a novým a společně s tím propojování myšlenek, konceptů, identit, institucí a politik, které spoluvytvářejí komplexnost postupu ČLR. Prezident Si mj. buduje své pojetí čínské snu na řadě již existujících prvků. Rozvíjí dlouhodobě přítomný diskurz národního ponížení, adaptuje takzvané dva cíle 21. století, k jejichž dosažení přijímá dřívější zhodnocení mezinárodněpolitického kontextu, podle kterého čeká Čínu z hlediska makrostrategických charakteristik světového řádu na začátku 21. století dvacet let příznivých podmínek, které by měly být aktivně využity pro pozvednutí čínské snu. I při následném rozvíjení čínské snu využívá řady dříve existujících prvků, avšak toto *milieu* myšlenek a praxe je nově rekonceptualizováno pomocí témat ucelenosti (komprehenzivnosti),

konektivity a flexibility. Právě tato témata se zdají klíčová v procesu utváření smyslu a také komplexnosti zahraničněpolitického postupu čínského snu, který je do značné míry ztotožněn s OBOR jako jeho zastřešujícím projektem. V tomto procesu jsou různé prvky bezpečnosti (například režimní, ekonomická, kulturní bezpečnost) spojeny s ekonomickými, rozvojovými, geopolitickými otázkami a zároveň jsou nově do jednoho schématu (tj. OBOR) propojeny i jednotlivé regiony sahající od východní Asie až po Blízký východ. Nový rámec zahraniční politiky, jehož výsledná podoba ve velké míře překračuje dřívější aspirace čínské zahraniční politiky, je tak do značné míry umožněn právě tím, že kreativně využívá již dřívějších myšlenek, konceptů a politik k vybudování nového projektu a velké strategie. Na úrovni regulace a praktické realizace konkrétních politik a projektů pak vidíme, že Čína ve znatelné míře postupovala adaptivně. Při praktickém vymezování OBOR a zejména pak významných projektů v jejím rámci, jako byla AIIB, lze vidět značnou mírou inkrementálního postupu a vlastního přizpůsobování okolnostem (respektive souhře okolností).

Druhým klíčovým bodem je přehodnocení moderního projektu Číny, které však ve svých jednotlivých charakteristikách postrádá logickou provázanost. Z tohoto pohledu lze říci, že snaha o komplexnost (ve sledovaném období) převážila nad uceleností a soudržností. Zatímco především Tengův (a do značné míry i Maův) politický projekt byl založen na logicky a prakticky fungujícím propojení pojetí modernity, strategické orientace a hlavní politické identity státu, v současnosti v této triádě dochází k nesouladům. Přístup k modernitě se v základních ohledech nemění (do značné míry je zachováno paradigma rozvoje), ale při vytváření OBOR a dalších projektů (zejména AIIB) je patrné, že Čína balancuje mezi zachováním principu rozvoje *společně* s mezinárodním řádem nastaveným Tengem a hledáním aktivnější cesty. V identitární oblasti se objevuje několik vizí, které Čína zastává současně, avšak které při vzniku OBOR či AIIB soupeřily o definování pozice AIIB, OBOR i Číny jako takové. Větší aspirace vedly Čínu ke zdůrazňování různých identit spíše než k jejich přemostění.

Z hlediska dalších změn oproti Maovu a Tengovu projektu lze uvést, že dochází k přenastavení vztahu mezi domácí a zahraniční politikou. Zatímco v době vlády Mao Ce-tunga byla hlavní filozofická linie politického projektu spojena s internacionálním (i když existovaly úkroky k autonomii), po Tengově nástupu je zahraniční politika podřízena té domácí, avšak s nutností zapojit se do mezinárodního prostředí právě pro účely domácího rozvoje. V době vlády prezidenta Si je zahraniční politika do značné míry znovu podřízena domácímu zájmu o oživení Číny, avšak Čína má nyní být i subjektem, nikoliv jen objektem integrace. Ačkoliv se Čína k podobě mezinárodních norem vyjadřovala i dříve, její aktivní role nyní poprvé ve významnějším měřítku aspiruje i na definování a realizaci těchto norem, jak mj. ilustrovala část věnující se konkrétním projektům čínského snu.

¹ V článku používám mezinárodně běžnou transkripci čínských znaků – pinyin. Českou transkripci uvádím pouze v případě jmen politiků, která se vykytují v českém tisku a literatuře. I v těchto případech však doplňuji do závorky transkripci v pinyinu. Důvodem pro využití pinyinu je, že v článku cituji řadu čínských zdrojů (včetně akademických apod.), jejichž autoři uvádějí své jméno v pinyinu, zejména pokud napsali svoji práci v angličtině. Rovněž některé instituce jsou výrazně spojeny s transkripcí svého jména v pinyinu, například tisková agentura Xinhua (česká transkripce Sin-chua) používá webovou adresu <Xinhua.com>.

² Zahraniční politikou je zde myšleno její relativně široké pojetí, jež se neomezuje pouze na diplomatické či vojensko-politické otázky, ale zahrnuje i témata od rozvoje Číny ve vztahu k mezinárodnímu prostředí přes identitární vymezování Číny až k otázkám strategického postavení Číny v mezinárodních vztazích.

³ Všechny překlady z angličtiny i čínštiny jsou autorovy.

⁴ Anglický výraz *development state*, vhodný pro popsání této identity, v sobě skrývá definici státu jako rozvojového i rozvíjejícího se. Rozvojový stát lze charakterizovat úrovní ekonomické vyspělosti, strukturou ekonomiky a zároveň strukturálním vztahem k rozvinutým státům. Pro účely tohoto článku však připojuji i pojem rozvíjejícího se státu, který má vyjadřovat určitou mentalitu a přesvědčení o nutnosti rozvoje kvůli zaostávání vůči nejvyspělejším. Dále v textu používám k překladu termínu *development state* český pojem rozvíjející se stát.

Literatura

- Ba, Alice (2009): *(Re)Negotiating East and Southeast Asia: Region, Regionalism, and ASEAN*. Stanford: Stanford University Press.
- Brown, Kerry (2014): *The New Emperors: Power and Princelings in China*. London – New York: I. B. Tauris.
- Callahan, William (2015a): History, Tradition and the China Dream: Socialist Modernization in the World of Great Harmony. *Journal of Contemporary China*, Vol. 24, No. 96, s. 983–1001.
- Callahan, William (2015b): Identity and Security in China: The Negative Soft Power of the China Dream. *Politics*, Vol. 35, No. 3–4, s. 216–229.
- Callahan, William (2016): China's "Asia Dream": The Belt Road Initiative and the New Regional Order. *Asian Journal of Comparative Politics*, Vol. 1, No. 3, s. 226–243.
- Callaghan, Mike – Hubbard, Paul (2016): The Asian Infrastructure Investment Bank: Multilateralism on the Silk Road. *China Economic Journal*, Vol. 9, No. 2, s. 116–139.
- Das, Khanindra (2017): The Making of One Belt, One Road and Dilemmas in South Asia. *China Report*, Vol. 53, No. 2, s. 125–142.
- Davies, Gloria (2007): *Worrying about China: The Language of Chinese Critical Inquiry*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Dirlik, Arif (2004): Specters of the Third World: Global Modernity and the End of the Three Worlds. *Third World Quarterly*, Vol. 25, No. 1, s. 131–148.
- Dirlik, Arif (2005): *Marxism in the Chinese Revolution*. Lanham: Rowman and Littlefield.
- ECFR (2015): One Belt, One Road: China's Great Leap Outward. *China Analysis (European Council on Foreign Relations)*, June 2015, s. 1–18 <http://www.ecfr.eu/page/-/China_analysis_belt_road.pdf>.
- Eisenstadt, Shmuel N. (2000): Multiple Modernities. *Daedalus*, Vol. 129, No. 1, s. 1–29.
- Fallon, Theresa (2015): The New Silk Road: Xi Jinping's Grand Strategy for Eurasia. *American Foreign Policy Interest*, No. 37, s. 140–147.
- Ferdinand, Peter (2016): Westawrd Ho – The China Dream and „One Belt, One Road“: Chinese Foreign Policy under Xi Jinping. *International Affairs*, Vol. 92, No. 4, s. 941–957.
- Franke, Ulrich – Weber, Ralph (2012): At the Papini Hotel: On Pragmatism in the Study of International Relations. *European Journal of International Relations*, Vol. 18, No. 4, s. 669–691.
- Friedrichs, Jörg – Kratochwil, Friedrich (2009): On Acting and Knowing: How Pragmatism Can Advance International Relations Research and Methodology. *International Organization*, Vol. 63, No. 4, s. 701–731.
- Goldstein, Avery (2005): *Rising to the Challenge: China's Grand Strategy and International Security*. Stanford: Stanford University Press.
- Huang, Zhiyong – Tan, Chunzhi – Lei, Xiaohua (2013): Chou jian yazhou jichu sheshi touzi yinhang de jiben silu ji duice jianyi [Hlavní myšlenky a připomínky ke vzniku AIIB]. *Dongnan yazong heng (Around Southeast Asia)*, No. 10, s. 3–9.
- Chen, Jian (2001): *Mao's China and the Cold War*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- Chuwattananurakm, Wuttikorn (2016): China's Comprehensive National Power and Its Implications for the Rise of China: Reassessment and Challenges. *CEEISA – ISA 2016 Joint International Conference*, 23.–25. 6. 2016, Ljubljana.
- Jin, Ling (2015): The "New Silk Road" Initiative: China's Marshall Plan? *China International Studies*, No. 50, s. 70–83.
- Kerr, David (2015a): Civil Society and China's Governance Dilemmas in the Era of National Rejuvenation. In: Kerr, David (ed.): *China's Many Dreams: Comparative Perspectives on China's Search for National Rejuvenation*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Kerr, David (ed., 2015b): *China's Many Dreams: Comparative Perspectives on China's Search for National Rejuvenation*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Kucera, Joshua (2011): The New Silk Road? *The Diplomat*, 11. 11. 2011, <<http://thediplomat.com/2011/11/the-new-silk-road/?allpages=yes>>.
- Lai, Hongyi Harry (2002): China's Western Development Program: Its Rationale, Implementation, and Prospects. *Modern China*, Vol. 28, No. 4, s. 432–466.
- Lam, Willy Wo-Lap (2015): *Chinese Politics in the Era of Xi Jinping: Renaissance, Reform, or Retrogression?* New York – London: Routledge.
- Lampton, David (2014): *Following the Leader: Ruling China, from Deng Xiaoping to Xi Jinping*. Berkeley, University of California Press.
- Neumann, Iver B. – Heikka, Henriki (2005): Grand Strategy, Strategic Culture, Practice: The Social Roots of Nordic Defence. *Cooperation and conflict*, Vol. 40, No. 1, s. 5–23.
- Panda, Ankit (2014): China Creates New "Asia for Asians" Security Forum. *The Diplomat*, 15. 9. 2014, <<http://thediplomat.com/2014/09/china-creates-new-asia-for-asians-security-forum/>>.
- Preyer, Gerhard – Sussmann, Michale (eds., 2016): *Varieties of Multiple Modernities: New Research Design*. Leiden: Brill.
- Ringmar, Erik (2005): *The Mechanics of Modernity in Europe & East Asia*. London – New York: Routledge.
- Rozman, Gilbert (2011): Chinese National Identity and Its Implications for International Relations in East Asia. *Asia-Pacific Review*, Vol. 18, No. 1, s. 84–97.
- Shambaugh, David (2011): Coping with a Conflicted China. *Washington Quarterly*, Vol. 34, No. 1, s. 7–27.

- Shambaugh, David (2013): *China Goes Global: The Partial Power*. Oxford: Oxford University Press.
- Shen, Zhihua (ed., 2007): *Zhong Su guanxi shigang* [Dějiny čínsko-sovětských vztahů]. Peking: Xinhua.
- Shih, Chih-yu (2003): *Navigating Sovereignty: World Politics Lost in China*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Shirk, Susan (2007): *China: Fragile Superpower*. Oxford: Oxford University Press.
- Schmidt, Volker H. (2006): Multiple Modernities or Varieties of Modernity? *Current Sociology*, Vol. 54, No. 1, s. 77–97.
- Spohn, Willfried (2010): Political Sociology: Between Civilizations and Modernities: A Multiple Modernities Perspective. *European Journal of Social Theory*, Vol. 13, No. 1, s. 49–66.
- Suganami, Hidemi (2008): Narrative Explanation and International Relations: Back to Basics. *Millennium: Journal of International Studies*, Vol. 37, No. 2, s. 327–356.
- Sun, Yun (2015): How the International Community Changed China's Asian Infrastructure Investment Bank. *The Diplomat*, 31. 7. 2015, <<http://thediplomat.com/2015/07/how-the-international-community-changed-chinas-asian-infrastructure-investment-bank/>>.
- Suzuki, Shogo (2014): Journey to the West: China Debates Its “Great Power” Identity. *Millennium*, Vol. 42, No. 3, s. 632–650.
- Swaine, Michael D. (2014): Chinese Views and Commentary on Periphery Diplomacy. *China Leadership Monitor*, No. 44, 28. 7. 2014.
- Swaine, Michael D. (2015a): Chinese Views and Commentary on the “One Belt, One Road”. *China Leadership Monitor*, No. 47, 14. 7. 2015.
- Swaine, Michael D. (2015b): Xi Jinping's Address to the Central Conference on Work Relating to Foreign Affairs: Assessing and Advancing Major-Power Diplomacy with Chinese Characteristics. *China Leadership Monitor*, No. 46, 19. 3. 2015.
- Szczudlik-Tatar, Justyna (2015): Towards China's Great Power Diplomacy under Xi Jinping. *PISM Policy Paper*, Vol. 111, No. 9.
- Tiezzi, Shannon (2015): A Big Step Forward for China's AIIB. *The Diplomat*, 23. 5. 2015, <<http://thediplomat.com/2015/05/a-big-step-forward-for-chinas-aiib/>>.
- Vogel, Ezra (2011): *Deng Xiaoping and the Transformation of China*. Cambridge – London: Belknap Press.
- Wang, Jisi (2012): Xijin: Zhongguo diyuan zhanlue de zaipingheng [Směrem na západ: Čínské vyvažování geopolitické strategie]. *Global Times*, 17. 10. 2012, <http://opinion.huanqiu.com/opinion_world/2012-10/3193760.html>.
- Wang, Yi (2015): 2014 in Review: A Successful Year for China's Diplomacy. *China International Studies*, No. 50, s. 5–19.
- Wood, Peter (2015): After the Tour: Xi Jinping's Southeast Asian Diplomacy. *China Brief*, Vol. 15, No. 22, s. 1–3.
- Xi, Jinping (2014): *Governance of China*. Beijing: Foreign Languages Press.
- Xie, Tao (2014): China's Foreign Policy in 2014: A Year of ‘Big Strokes’. *The Diplomat*, 27. 12. 2014, <<http://thediplomat.com/2014/12/chinas-foreign-policy-in-2014-a-year-of-big-strokes/>>.
- Xu, Jilin (2011): Dangdai Zhongguo de qimeng yu fanqimeng [Osвіceníství a antiosвіceníství v současné Číně]. Beijing: Social Science Academic Press.
- Xu, Jin – Du Zheyuan (2015): The Dominant Thinking Sets in Chinese Foreign Policy Research: A Criticism. *Chinese Journal of International Politics*, Vol. 8, No. 3, s. 251–279.
- Yan, Xuetong (2014): From Keeping a Low Profile to Striving for Achievement. *Chinese Journal of International Politics*, Vol. 7, No. 2, s. 153–184.
- Yin, George (2014): The BRICS Bank and China's Economic Statecraft. *The Diplomat*, 29. 7. 2014, <<http://the-diplomat.com/2014/07/the-brics-bank-and-chinas-economic-statecraft/>>.
- Zhao, Suisheng (2004): *A Nation-State by Construction: Dynamics of Modern Chinese Nationalism*. Stanford, Calif.: Stanford University Press.
- Zheng, Bijian (2005): China's „Peaceful Rise“ to Great-Power Status. *Foreign Affairs*, Vol. 84, No. 5, s. 18–24.
- Zheng, Wang (2012): *Never Forget National Humiliation: Historical Memory in Chinese Politics and Foreign Relations*. New York: Columbia University Press.
- Zhu, Zhiqun (2015): China's AIIB and OBOR: Ambitions and Challenges. *The Diplomat*, 9. 10. 2015, <<http://the-diplomat.com/2015/10/chinas-aiib-and-obor-ambitions-and-challenges/>>.

Dokumenty

- CCTB (2013): Shi lun zhanlue jiyu qi xin jieduan neihan yu tiaojian [Význam a okolnosti nové fáze strategických příležitostí]. Central Compilation and Translation Bureau, 3. 9. 2013, <www.cctb.net/1lyj/1ldt/qzql/201309/t20130903_291997.htm>.
- CCTV (2017): Xi's World Vision: A Community of Common Destiny, a Shared Home for Humanity. *China Central Television*, 15. 1. 2017, <<http://english.cctv.com/2017/01/15/ARTIjFEcMGRxn4TriI0UqAc1170115.shtml>>.
- Denyer, Simon (2013): China Bypasses American “New Silk Road” with Two of Its Own. *Washington Post*, 14. 10. 2013, <https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/china-bypasses-american-new-silk-road-with-two-if-its-own/2013/10/14/49f9f60c-3284-11e3-ad00-ec4c6b31cbed_story.html>.
- Economist (2014): Why China is creating a new “World Bank” for Asia. *Economist*, 11. 11. 2014, <<http://www.economist.com/blogs/economist-explains/2014/11/economist-explains-6>>.

- Economist (2016): The March of the Zombies. *Economist*, 27. 2. 2016, <<http://www.economist.com/news/business/21693573-chinas-excess-industrial-capacity-harms-its-economy-and-riles-its-trading-partners-march>>.
- Economist (2017): Xi Jinping Portrays China as a Rock of Stability. *Economist*, 21. 1. 2017, <<https://www.economist.com/news/china/21715035-does-he-really-want-be-global-leader-xi-jinping-portrays-china-rock-stability>>.
- Hu, Jintao (2005): Build Towards a Harmonious World of Lasting Peace and Common Prosperity: Statement by H.E. Hu Jintao at the United Nations Summit. 15. 9. 2015, New York, <<http://www.un.org/webcast/summit2005/statements15/china050915eng.pdf>>.
- Hu, Jintao (2007): Hold High the Great Banner of Socialism with Chinese Characteristics and Strive for New Victories in Building a Moderately Prosperous Society in All Respects. *China Daily*, 24. 10. 2007, <http://www.chinadaily.com.cn/china/2007-10/24/content_6204564.htm>.
- China News (2013): “Zhongguo meng”: Chengjiu Zhongguo meng kongtan wu guo shigan xing bang. *China News*, 10. 5. 2013, <http://news.china.com.cn/txt/2013-05/10/content_28787356.htm>.
- Li, Keqiang (2014): Full text of Li Keqiang’s speech at opening ceremony of Boao Forum. Ministry of Foreign Affairs of PRC, 11. 4. 2014, <http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/zjyh_665391/t1145980.shtml>.
- Li, Keqiang (2016): Report on the Work of the Government. *Xinhua*, 17. 3. 2016, <http://news.xinhuanet.com/english/china/2016-03/17/c_135198880.htm>.
- MOF (2014): Lou Jiwei jiu choujian Yazhou jichu sheshi touzi yinhang [Lou Jiwei o vytváření Asijské infrastrukturní investiční banky]. Ministry of Finance of PRC, 7. 3. 2014, <http://www.mof.gov.cn/zhengwuxinxi/caizhengxinwen/201403/t20140307_1053025.html>.
- MOFA (2013a): Foreign Ministry Spokesperson Hong Lei’s Regular Press Conference. Ministry of Foreign Affairs of PRC, 2. 9. 2013, <<http://www.china-embassy.org/eng/fyrth/t1072085.htm>>.
- MOFA (2013b): Foreign Ministry Spokesperson Hong Lei’s Regular Press Conference, Ministry of Foreign Affairs of PRC, 4. 9. 2013, <<http://www.china-embassy.org/eng/fyrth/t1072920.htm>>.
- MOFA (2015a): AIIB: A Successful Practice of Major-Country Diplomacy with Chinese Characteristics. Ministry of Foreign Affairs of PRC, 7. 5. 2015, <http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjwb_663304/zwjg_665342/zwbd_665378/t1261568.shtml>.
- MOFA (2015b): Ambassador Zhang Qiyue Addresses Committee of 100 Luncheon. Ministry of Foreign Affairs of PRC, 11. 4. 2015, <http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjwb_663304/zwjg_665342/zwbd_665378/t1253891.shtml>.
- MOFA (2015c): Foreign Ministry Spokesperson Hong Lei’s Regular Press Conference. Ministry of Foreign Affairs of PRC, 13. 3. 2015, <http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/t1245532.shtml>.
- MOFA (2015d): Foreign Ministry Spokesperson Hong Lei’s Regular Press Conference. Ministry of Foreign Affairs of PRC, 18. 3. 2015, <http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/t1246655.shtml>.
- MOFA (2015e): Full text of Chinese President’s speech at Boao Forum for Asia. Ministry of Foreign Affairs of PRC, 28. 3. 2015, <http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/xjpcxbayzlt2015nnh/t1250690.shtml>.
- MOFA (2015f): Xi Jinping Holds Talks with Representatives of Chinese and Foreign Entrepreneurs Attending BFA Annual Conference. Ministry of Foreign Affairs of PRC, 29. 3. 2015, <http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1250585.shtml>.
- People’s Daily (2009): President Hu Elaborates the Theory of Harmonious World. *People’s Daily Online*, 26. 11. 2009, <<http://en.people.cn/90001/90780/91342/6824821.html>>.
- Sina (2009): Zhongguo ban maxie’er jihua xu 5000 yi meiyuan wai chu zhichi [Čínská verze Marshallova plánu v hodnotě 500 miliard USD v devizových rezervách]. *Sina*, 6. 8. 2009, <<http://finance.sina.com.cn/china/hgjj/20090806/07566578273.shtml>>.
- Sina (2013): Xi Jinping chang jian Yazhou jichu sheshi touzi yinhang buju jinrong waijiao [Si Ťin-pching obhajuje Asijskou infrastrukturní investiční banku a nastavení finanční diplomacie]. *Sina*, 9. 10. 2013, <<http://finance.sina.com/bg/economy/xinhuanet/20131009/2019876674.html>>.
- State Council (2011): China’s National Defense in 2010. State Council of the People’s Republic of China, 31. 3. 2011, <http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7114675.htm>.
- State Council (2015): Chronology of China’s Belt and Road Initiative. State Council of the People’s Republic of China, 28. 3. 2015, <http://english.gov.cn/news/top_news/2015/04/20/content_281475092566326.htm>.
- Telegraph (2010): China Builds a “New Silk Road” to Pave over Its Troubles. *Telegraph*, 7. 11. 2010, <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/china/8113457/China-builds-a-new-Silk-Road-to-pave-over-its-troubles.html>>.
- Xi, Jinping (2013a): Speech by Chinese President Xi Jinping to Indonesian Parliament. ASEAN – China Centre, 3. 10. 2013, <http://www.asean-china-center.org/english/2013-10/03/c_133062675.htm>.
- Xi Jinping (2013b): Working Together Toward a Better Future for Asia and the World. Ministry of Foreign Affairs of PRC, 7. 4. 2013, <http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/boao_665692/t1030610.shtml>.
- Xi, Jinping (2015): Interview With Chinese President Xi Jinping. *Wall Street Journal*, 22. 9. 2015, <<https://www.wsj.com/articles/full-transcript-interview-with-chinese-president-xi-jinping-1442894700>>.
- Xi, Jinping (2016): Full Text of Chinese President Xi Jinping’s Address at AIIB Inauguration Ceremony. *Xinhua*, 16. 1. 2016 <http://news.xinhuanet.com/english/china/2016-01/16/c_135015661.htm>.

- Xinhua (2002): Full Text of Jiang Zemin's Report at 16th Party Congress. *Xinhua*, 2. 10. 2013, <<http://www.china.org.cn/english/features/49007.htm>>.
- Xinhua (2013a): Full text: President Xi's joint written interview with media from Indonesia and Malaysia. *Xinhua*, 2. 10. 2013, <http://news.xinhuanet.com/english/china/2013-10/02/c_132768746.htm>.
- Xinhua (2013b): Xi Jinping zai zhoubian waijiao gongzuo zuotan hui shang fabiao zhongyao jianghua [Si Ťin-pching pronesl významnou řeč na symposiu k diplomatické činnosti]. *Xinhua*, 25. 10. 2013, <http://news.xinhuanet.com/politics/2013-10/25/c_117878897.htm>.
- Xinhua (2014a): Lou Jiwei: Yatouxinng zun chong xian you duobian kaifa yinhang youguan biao zhun he hao de zuofa [Lou Jiwei: AIIB respektuje stávající standardy a dobrou praxi multilaterálního bankovníctví]. *Xinhua*, 24. 10. 2014, <http://news.xinhuanet.com/english/china/2013-03/17/c_124467411.htm>.
- Xinhua (2014b): The Central Conference on Work Relating to Foreign Affairs was Held in Beijing. *Xinhua*, 29. 11. 2014, <http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1215680.shtml>.
- Xinhua (2014c): Xi zong shuji shou tan „si ge quanmian“ yiweizhe shenme [Generální tajemník Si poprvé promluvil o „čtyřech komprehenzivitách“ a jejich významu]. *Xinhua*, 16. 12. 2014, <http://news.xinhuanet.com/politics/2014-12/16/c_1113661816.htm>.
- Xinhua (2014d): Xinhua she “xin silu xin mengxiang” caifang chedui Xi'an qicheng [Reportážní tým „Nové hedvábné stezky – nového snu“ z agentury Xinhua odjíždí do Xia'anu]. *Xinhua*, 8. 6. 2014, <http://news.xinhuanet.com/world/2014-06/08/c_126597363.htm>.
- Xinhua (2015a): Full Text of Xi Jinping's Speech on China-U.S. Relations in Seattle. *Xinhua*, 23. 9. 2015, <http://news.xinhuanet.com/english/2015-09/24/c_134653326.htm>.
- Xinhua (2015b): Hainan tuidong Boao luntan “yi dai yi lu” zhongyao pingtai [Hainanské fórum v Boao zdůrazňuje hedvábnou stezku jako důležitou platformu]. *Xinhua*, 15. 9. 2015, <http://news.xinhuanet.com/fortune/2015-09/15/c_1116570707.htm>.
- Xinhua (2015c): Xi Jinping qiandiao: Jianchi liang'an guanxi heping fazhan daolu cujin gongtong fazhan zaofu liang'an tongbao [Xi Jinping zdůraznil: Zůstat na cestě mírového rozvoje vztahů v Tchajwanské úžině a prosazovat rozvoj ku prospěchu krajanů na obou stranách]. *Xinhua*, 4. 3. 2015, <http://news.xinhuanet.com/politics/2015-03/04/c_1114523248.htm>.
- Xinhua (2016): CPC's New Governance Theories Steer China on Fast Track to “Two Centenary Goals”. *Xinhua*, 4. 5. 2016, <http://news.xinhuanet.com/english/2016-05/04/c_135334465.htm>.

Poznámka

Autor by rád poděkoval anonymním recenzentům a šéfredaktorovi Mezinárodních vztahů dr. Vítu Benešovi za cenné komentáře, které pomohly ke zlepšení kvality tohoto textu. Za jakékoliv nejasnosti a omyly však odpovídá pouze autor.

Tato studie je výstupem z grantu GA16-02288S, který je financován Grantovou agenturou České republiky a řešen na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy.